

ולכן בשעה שביזה אותו אבא בר בר חנא, י"ל דשוב אין שירות זה להנאתו ולכבודו של ר"ז, ולכן כעס אביו ואמר שהוא משתמש בכהונה וגזר עליו שלא ימשיך לשרת אלא ישב הוא וכו'. ויתכן שלולי היה גזר כן היה צד איסור וחומר בכל מה שיעשה ר"ז, שאם ימשיך לשמש הרי עתה הם כמשתמשים בכהונה, ואם יפסיק הרי הוא בזה כמבזה לאבא בר בר חנא ואביו של אבא בר בר חנא בחכמתו הביא את הדבר על מקומו.

עו"ל דעי' במ"ב סו"ס קכ"ח דשירות בזוי חמור יותר אף כשמוחל, וא"כ י"ל דבאמת מתחילה שימש אותם ר"ז משום שמחל להם, ולפי"ז אכן מועילה מחילת הכהן, אבל כ"ז מתחילה שלא היה ענין בזיון, אבל אחר שביזה אותו אם היה ממשיך מכח גערה זו ומשמש היה זה שירות דרך בזיון, וזה אסור, ולכן כעס עליו אביו, וכנ"ל.

20/07/2018חחחחח

א"א דאם הכהן מתעורר מעצמו ומרצונו לעשות לו אין מוטל למונעו כי רצונו של אדם הוא כבודו, ע"ש.

וא"כ מתחילה שפיר שימש ר"ז לפנייהם משום שעשה מעצמו וזה מותר, אבל כשאמר לו אבא בר בר חנא האם ידך האחרת קטועה היינו שנוף על שמביא את היין והשמן ביד אחת שיש להביא זה בימין וזה בשמאל, הוה כאומר לו שישמש לפנייהם כראוי וזה אסור, ולכן שפיר כעס אביו כי לפי מה שאמר אבא בר בר חנא עתה, יש כאן איסור של משתמש בכהן, וזהו שאמר שגזר שר"ז ישב וכו' כי מעתה אסור שימשיך ר"ז לשמש לפנייהם.

עו"ל פ' שמה שר"ז שימש לפנייהם לא משום שמחל ומועילה מחילה, אלא כמוש"כ הט"ז הנ"ל שאם עושה הכהן להנאתו ולכבודו שרי, כמו אותו כהן ששימש את ר"ת שזהו הנאתו וכבודו שמשמש ת"ח.

הרב ישראל דנדרוביץ

מגיד שיעורי תלמוד הירושלמי בקול הדף
מכון דרכי שמחה, ערד

סוכתו של אברהם אבינו

(א) כתיב (בראשית יח, ז-ח): "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו. ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפנייהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו".

אשכחנא בהאי קרא מרגניתא טבא בסייעתא דשמיא. הנה מילתא חדתא כתב ה'תוספות' יום טוב' בחידושי על המשניות (פ"ג דמעשר שני מ"ז): "בשר אין רגילים לאכול תחת אילן שהוא עומד באויר השמים, אבל פירות ושאר דברים הנלקחים בכסף מעשר שאינו בשר, רגילין לאכול באויר השמים תחת אילן".

וחזיתי בספר 'אוצר יד החיים' (להגאון

רבי ישכר דוב באב"ד אב"ד בוסקא. ד"צ לכוב תרצ"ד) שנשתמרה באמתחתו קושיה נפלאה שהקשה לו הגאון המפורסם רבי מאיר אריק זצ"ל הנודע בחיבוריו היקרים 'טל תורה' ושו"ת 'אמרי יושר' ועוד, וזה לשונו שם (אות תרס"ה): "ונשאלתי מהגאון ר' מאיר אריק ז"ל אב"ד טארנע בעת היותי אצלו ממה שהיו אוכלין אצל אברהם תחת העץ". כלומר: היאך כתב התוס' יו"ט שאין רגילין לאכול בשר תחת העץ, הא מקרא מלא דיבר הכתוב שאברהם הביא לאורחיו לאכול את בשר בן הבקר תחת העץ, ובודאי עשה אברהם כמנהג העולם וכדרך שבני אדם עושין.

(ב) בספר הנ"ל הביא שענהו דבר:

מוריה, שנה עשרים ושבע, גליון ז—ח (שיט—שכ), חשון תשס"ו

שקיימו המצוות בתורת 'אינו מצווה ועושה' והרי היה קודם מ"ת והם היו עכו"ם, והשיבם: 'הרי רצה לגייר האנשים והרגילים כבר קודם למצוות'.

יש עמדי להביא ראיה לדבריו דהאי עץ תלוש היה ושימש לסוכה. דהנה רש"י פירש "תחת העץ — תחת האילן", וכתב עלה המזרחי: "ואע"ג דסתם עץ מורה על העצים שנחתכו ממקום חיבורם, כמו 'עמי בעצו ישאל'; 'חוטבי עצים'; 'ויבקע את עצי העולה', מ"מ מילת 'תחת' מוכחת עליו שהוא מורה על האילן כמו 'עץ פרי'; 'היש בה עץ אם אין', דאם לא כן 'שבו על העץ' מיבעי ליה".

מבואר מדברי המזרחי שלפי פשוטו היה ראוי לפרש דעץ היינו תלוש והוא שנחתך ממקום חיבורו, אלא דאם כן מה הכוונה שישבו תחת העץ התלוש והול"ל שבו על העץ, ולכן פירש"י דהכוונה תחת האילן שהוא מחובר. אולם אי נימא דסוכות היה והעץ שימש לסוכה, אתי שפיר לישנא דקרא "עץ" כפשוטו שהיה תלוש ואכן ישבו תחתיו כדין סוכה.

ד) בענין זה ראיתי במדרש רבה (במדבר יד, ב): "באברהם כתיב 'והשענו תחת העץ' שעשה להם סוכה", ומצאתי בספר כסף נבחר (מרגליות, אמשטרדם תע"ב. פרשת וירא) שדן בזה: "לכאורה יש להפליא לפי זה המדרש שעשה להם סוכה מדוע עשה הסוכה תחת האילן ולמה לא עשה להם סוכה כפשוטו ולא תחת אילן; ועוד דלכאור' סוכה תחת אילן היא פסולה, דהנה תמן תנינן במסכת סוכה 'העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית'", יעו"ש מה שהרחיב ליישב הדברים ע"ד הפלפול. כן הביאו לתמוה בשם הגה"ק בעל האבני גזר זצ"ל בספר 'מבית אברהם' (סוכה יא, א): איך יתכן לומר שהרמז יהיה ההפך הגמור להמרומו, שהלא 'העץ' הוא מחובר ומחובר פסול לסוכה.

"והשכתי לו על פי הזוהר, שאברהם היה לו סימן באורחים ע"י האלון, שאם היו האורחים צדיקים וכשרים היה האלון פורש כנפיו וחופה עליהן, ואם לא היו צדיקים וכשרים היו הענפים סלקין לעילא, ע"כ. וא"כ גבי המלאכים היה אז האילן כמו בית... ולכן שמה שפרסו סביבותיהן הענפים היה כמו חופה וא"כ שפיר דמי לאכול שם".

ולא ברירא לי שהרי עבור בדיקת האורחים היה די במה שנשענו תחת העץ בעת שרחצו רגליהם בתחילה, ומה להם להשאר שם בעת הסעודה ולשנות ממנהג העולם שאין אוכלין בשר תחת האילן. ומה שכתב שהענפים היו מסככין ונהיה כמין בית, לכאורה פשוט הוא שעל כהאי גוונא דיבר התוס' יו"ט ואמר שכיון שהוא תחת אור השמים אין אוכלין שם בשר. ואילולי שאין משיבין על הדרוש, כמדומה שעדיין קושית הגאון רבי מאיר אריק במקומה עומדת.

ג) הנראה לענ"ד דבר הגון ונכון ע"פ מה שכתב הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א בהוספות חדשות לספרו 'טעמא דקרא' עה"ת (לפרשת וירא) בזה"ל: "והשענו תחת העץ. במסכת ראש השנה (דף יא, א) מבואר דבסוכות היה מעשה זה, ואף דבתוס' כתב שם דלאו דווקא רק ב' ימים קודם סוכות — עיין שם בפני יהושע דלמסקנת התוס' הוא דווקא בסוכות, וכיון דקיים אברהם אבינו כל התורה, נראה דהאי עץ תלוש היה והיה סוכה; ולפי זה יש לפרש 'ואקחה פת לחם וגו' אחר תעבורו כי על כן עברתם על עבדכם', משום דהולכי דרכים פטורין מסוכה, אך מבואר (בסי' תרמ, עיי"ש במ"ב סק"מ) שאם נזדמן לו סוכה בלי טורח חייב בסוכה, וזהו שאמר 'כי על כן עברתם על עבדכם' ונזדמן לכם סוכה בלי טורח ולכן תכנסו ותאכלו פת לחם בסוכה". נראה בדרך שיחה בפרשת וירא שהקשו להגר"ח ק איך שייך לומר

מוריה, שנה עשרים ושבע, גליון ז—ח (שיט—שכ), חשוון תשס"ו

ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע.

הערה חדשה בענין זה מצאתי בספר 'עלי תמר' על תלמוד הירושלמי במסכת סוכה (שם ה"ד) שכך כתב: "וראיתי בסידור 'תכלאל' התימני בסדר הושענות, דלאחרי הושענות בכל יום לפני 'קדיש' תתקבל' אומרים: תתפרקון ותשתזבון וכו' ויחדין עיניכון בבנינא דמקדשא ובשכלולי דהיכלא וירקדון רגליכון בעזרתא דקודשא וכו' — ומתכוין בודאי לרקידת בית שואבה; וקשה, דהרי מפורש במשנה דרק חסידים ואנשי מעשה היו רוקדין ושאר כל העם אסור להם לרקוד רק לראות, וכמו שכתוב ברמב"ם. ובתכלאל קדמון (ירושלים תשכ"ד) הגירסא: וירקדון 'רגלי' בעזרת דקודשא, ואולי הותר רק להשליח ציבור לבדו לומר כן מפני שמן הסתם הוא מחסידים ואנשי מעשה, אבל אינו נראה כן. וצריך עיון".

ואנא תיובתא לא קחזינא, לא מיניה ולא מקצתיה, שהרי כאן בתפילה עסקינן, ונוסח זה בלשון בקשה ותחנונים הוא נאמר: הלואי שיזכנו הקב"ה להגיע לכך שירקדו רגלינו בבית המקדש, בכך שהוא יבנה במהרה בימינו ובכך שנזכה להגיע לדרגת חסידים ואנשי מעשה שהם היו המרקדים. ובודאי ידעו המתפללים שאין ריקוד זה שווה לכל נפש, כיון שכל העם האנשים והנשים אינם יכולים לעשות אותה, אלא שעל זה גופא אנו דנים שנפשם בשאלתם ובבקשתם היתה להיות כאותם החסידים ואנשי המעשה, וזה לא שמענו מעולם שאסור על אדם להעתיר ולהתפלל שיזכה להגיע לדרגת גדולי וחכמי ישראל הזוכים לרקוד בבית המקדש, ופשוט כביעתא בכותחא.

ולהאמור מיושב היטב דאדרבה לישנא דקרא מוכח שהיה תלוש, וכדמייתנין מדברי המזרחי, ועולה יפה יפה מה שדרשו 'והשענו תחת העץ' — שעשה להם סוכה. וראיתי בספר המופלא 'נוי סוכה' (אונגער, סקוירא תשס"א. אות סד) שהוסיף בטוב טעם שאף רש"י כיוון לומר בדבריו 'תחת האילן' שהושיבן בסוכה, שהרי 'אילן' עולה בגימטריא צ"א כמנין 'סוכה', ובא לרמז על כך שהושיבן בסוכה, יעו"ש עוד הרבה חדשות בענין זה.

ה) בזה יתורץ להפליא קושית הגאון רבי מאיר אריק, דבוודאי צדקו דברי התוס' יו"ט שאין דרך האוכלים בשר לקבוע אכילתם תחת האילן העומד באויר השמים, אולם כל זהו הוא דווקא בשאר ימות השנה, ושאני הכא^{אשר תחתיה} שהיה בחג הסוכות ואילן זה סוכה כשרה היתה כדת וכדין, והיינו טעמא שאברהם נתן לאורחיו לאכול כל אכילתם ואף בשר בכלל תחת הסוכה, כי בימים אלו עקר אברהם אבינו מושבו מדירת קבע לדירת עראי.

וכשהצטתי הדברים קמיה מרא דשמעתא זו הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כתב אלי בכהאי לישנא: "ראיתי מה שכתב ויפה כתב".

ריקודן של חסידים ואנשי מעשה

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" — אומרת המשנה בפרק חמישי במסכת סוכה (דף נא, א) — "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות".

כתב רבינו הרמב"ם בסוף הלכות לולב (פ"ח הי"ד): "מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים